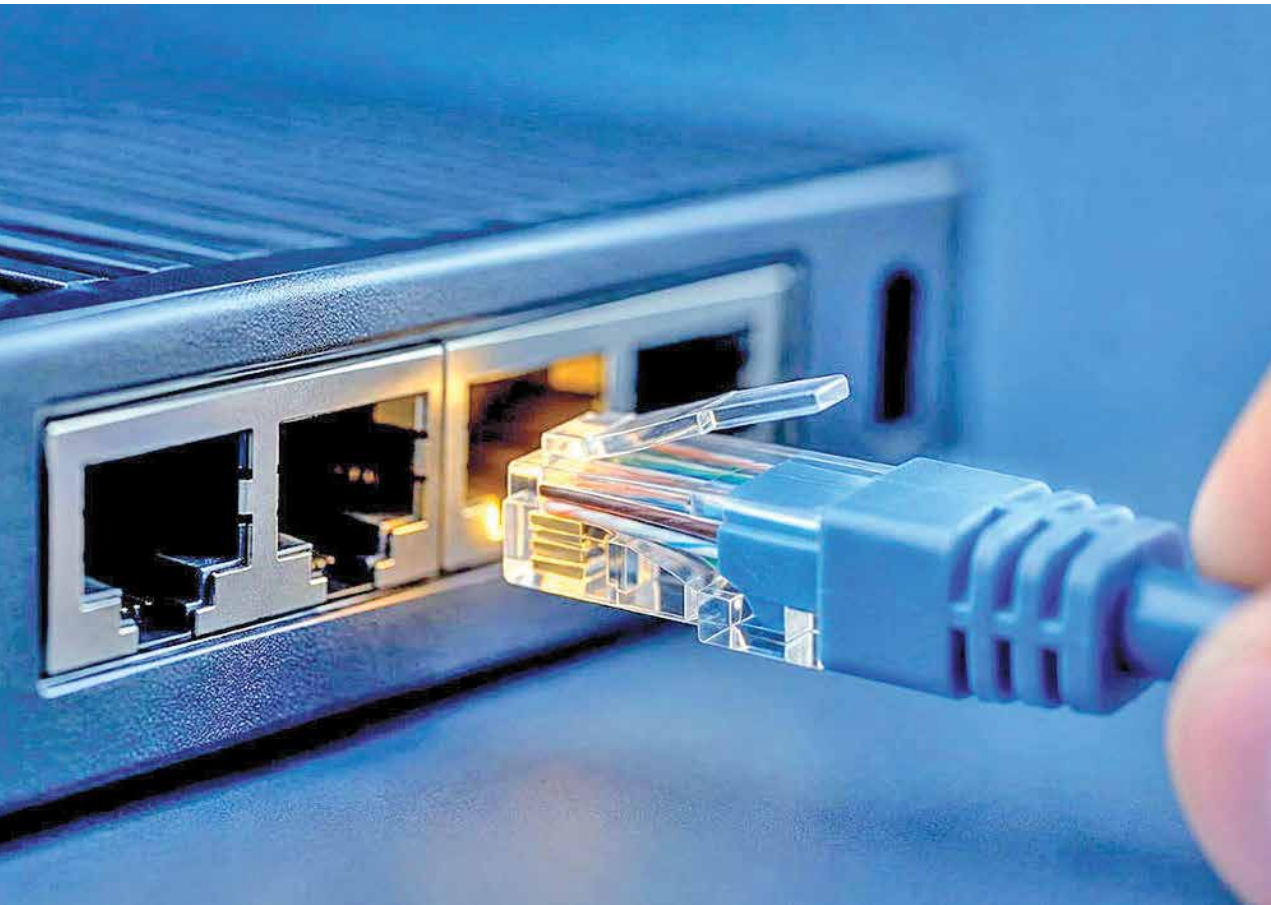

وقتی سیاست از فناوری عقب می ماند

مینا حسینی

گروه علم و فناوری

بازگشایی اینترنت در شرایطی که مردم بی‌صبرانه چشم به راه کاهش محدودیت‌ها بودند اما مقاومت‌ها در برابر آن کم نبود و حتی برخی اینترنت بین‌الملل را موضوعی غیرضروری می‌دانستند، نیازمند یک نگاه ویژه و تصمیمی بزرگ بود؛ تصمیمی که به اعتقاد برخی کارشناسان، تنها از عهده یک تشکیلات ویژه و منسجم همچون ستاد ویژه ساماندهی و راهبری فضای مجازی برمی‌آمد. وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات دولت اصلاحات یکی از این کارشناسان است که با دفاع تمام‌قد از تصمیم دولت برای بازگشایی اینترنت پس از فروکش کردن تنش‌ها در جنگ ۴۰ روزه، آن را یک تصمیم ملی و سرزوش‌ساز می‌داند که زمینه‌ساز کاهش دغدغه‌های عموم مردم شد.

بازگشایی اینترنت نتیجه یک دغدغه بزرگ
احمد معتمدی در گفت‌وگو با «ایران»، تشکیل ستاد ویژه ساماندهی و راهبری فضای مجازی با ابلاغ رئیس جمهوری را اقدامی کاملاً دقیق، درست و بجا دانست و گفت: «بی‌شک تخصص معاون اول رئیس‌جمهور به عنوان رئیس این ستاد و دغدغه‌های ایشان در موفقیت‌ها در زمینه بازگشایی اینترنت بی‌تأثیر نبوده است. ایشان زمانی سکانتدار وزارت ارتباطات بوده و دغدغه این حوزه را داشته و در نهایت هم موفق شد با همکاری مناسبی که در این ستاد ویژه وجود داشت، یک تصمیم ملی، بزرگ و لازم بگیرد؛ تصمیمی که بی‌شک اقدامی مناسب برای کاهش بخشی از نارضایتی مردم بود.» او با ابراز امیدواری نسبت به ادامه فعالیت در این ستاد، در پاسخ به کسانی که آن را به نوعی موازی‌کاری می‌دانستند و حتی معتقد بودند که مصوبه بازگشایی اینترنت در این ستاد غیرقانونی است، گفت: «در شرایط جنگی که مردم از نظر اقتصادی، روحی و روانی با مشکلاتی روبه‌رو بودند، افزودن محدودیت‌های بیشتر، اصلاً تصمیم درستی نبود. این موضوع به درستی در ستاد ویژه فضای مجازی به ریاست معاون اول رئیس‌جمهور و دبیری وزیر ارتباطات مورد توجه قرار گرفت و در نهایت هم تصمیم بر این شد که اینترنت بازگشایی شود.» معتمدی در ادامه تأکید کرد: «معتقدم با توجه به کارایی این ستاد، باید این تشکیلات زودتر تشکیل می‌شد، چراکه در غیاب این ستاد، تاکنون برخی تصمیمات بسیار تدرؤانه و عجیب

گرفته شده که ظاهراً مردم در تصمیمات نهایی آن هرگز دیده نمی‌شوند. به نظرمد در شرایط غیراضطرار و غیرجنگی، باید تصمیمات مربوط به اینترنت در این ستاد ویژه گرفته شود.»

او یادآور شد: «در شرایط جنگی ممکن است واکنش‌های متفاوتی لازم باشد که البته این تصمیمات در سطح عالی‌ترین مقام‌های امنیتی کشور گرفته می‌شود. اما وقتی شرایط به سمت عادی‌تر شدن پیش می‌رود، دولت، وزارت ارتباطات و ستاد ویژه فضای مجازی مطمئناً باید به سمت شفاف‌سازی بروند تا در آینده هم تدابیر مدیریتی بهتری اتخاذ شود.» وزیر ارتباطات دولت اصلاحات با اشاره به اینکه دولت در بخش خدمات، عملکرد قابل قبولی در دوران جنگ تحمیلی داشت، یادآور شد: «به هر حال واقعیت این است که در حوزه ارتباطات به دلیل حساسیت‌ها و شرایط دوران جنگ، تصمیم‌گیری‌ها با محدودیت‌هایی همراه بود. ما هم این موضوع را می‌پذیریم که در شرایطی خاص، بنا به اقتضای آن باید در حوزه ارتباطات سختگیری‌هایی انجام شود.»

او ادامه داد: «معتقدم در نظام حکمرانی ما این مسأله باید اصلاح شود. ما دولتی را انتخاب می‌کنیم و همه مطالبات را از آن داریم؛ مردم، قوه قضائیه و سایر بخش‌ها نیز از دولت انتظار پاسخگویی دارند. بنابراین باید در کنار مسئولیت، اختیار هم به دولت داده شود. این مسأله، چه مربوط به قانون اساسی باشد و چه قوانین عادی، نیازمند اصلاح است.» معتمدی اظهار کرد: «بارها شنیده‌ام که گفته می‌شود سران قوا با موضوعی مانند رفع محدودیت یک شبکه اجتماعی موافق بوده‌اند اما آن مصوبه یا موضوع رأی نیاورده است. نمی‌توان جامعه را با سختگیری بیش از اندازه و اعمال محدودیت مدیریت کرد. اگر همه چیز را ببندیم و بیش از حد سختگیری کنیم، نتیجه آن، افزایش استفاده از روش‌های جایگزین مانند اینترنت ماهواره‌ای و VPN خواهد بود؛ شرایطی که امروز هم با آن مواجهیم و کاربران در هر سنی به هر محتوایی دسترسی پیدا می‌کنند و عملاً حاکمیت را دور می‌زنند.»

معتمدی یادآور شد: «در دوران مسئولیت ما نیز این بحث‌ها وجود داشت. ما همواره معتقد بودیم وزارت ارتباطات باید همکاری نزدیکی با دستگاه‌های اطلاعاتی و امنیتی داشته باشد، اما اگر این همکاری منطقی و صحیح نباشد، هم از مزایای فناوری محروم می‌شویم و هم در نظر اقتصادی و توسعه‌ای عقب خواهیم ماند.»

حکمرانی هوشمند چاره کار است

وزیر دولت اصلاحات تأکید کرد: «منظورم این نیست که نسبت به امنیت اینترنت بی‌تفاوت باشیم، بلکه معتقدم باید حکمرانی هوشمند داشته باشیم.» معتمدی با اشاره به اینکه یکی از دلایل موفق نبودن ما در حکمرانی هوشمند کمبود محتوای مناسب داخلی است، تأکید کرد: «اگر تولید محتوای مناسب انجام می‌شد، کاربران حتماً بدون هیچ اجباری به سمت سرویس‌های داخلی می‌رفتند. نمونه آن هم مسیریاب‌های بومی فعلی، اپلیکیشن‌های حمل‌ونقل، پلتفرم‌های خرید و فروش، برخی شبکه‌های اجتماعی و... است.

هرچا خدمات داخلی کیفیت مناسبی نداشته‌اند، مردم از آنها استفاده کرده‌اند و دلیلی برای مراجعه به نمونه‌های خارجی نمی‌بینند. بنابراین می‌توان با حرکت به این سمت، حکمرانی هوشمندانه‌ای بر فضای مجازی داشت بدون اینکه نیازی به اعمال محدودیت‌های گسترده باشد.»

وی درباره آثار قطع اینترنت بر جامعه علمی هم گفت: «امروز اینترنت همان نقشی را در زندگی دارد که خودرو در حمل‌ونقل دارد و نمی‌توان بدون آن زندگی کرد. تقریباً هیچ حوزه‌ای از تجارت، صنعت، خرید و فروش، دانشگاه و شرکت‌های دانش‌بنیان بدون اینترنت امکان فعالیت

ندارد. امروز دیگر جهان به دهکده جهانی تبدیل شده و همه باید از فناوری‌هایی مانند هوش مصنوعی استفاده کنند. همه مردم، خبرنگاران و کارشناسانی که هر روز درباره تحولات جهان تحلیل ارائه می‌دهند، اطلاعات خود را از طریق اینترنت به دست می‌آورند.» وزیر ارتباطات دولت اصلاحات اظهار کرد: «پروژه‌های ملی بسیار حساسی وجود دارد که دست اندرکاران با استفاده از هوش مصنوعی و دسترسی به اطلاعات می‌توانند سریع‌تر و دقیق‌تر پیش بروند. معتقدم محروم کردن مردم از چنین دستاورد بزرگی اصلاً منطقی نیست؛ به هر حال این فناوری حاصل تلاش بشر است و باید از آن برای توسعه بهتر و سریع‌تر کشور آن هم در شرایطی که عده‌ای چشم به خاک این کشور دارند، بهره گرفت.» معتمدی افزود: «جنگ نیز نشان داد که کشور

در حوزه‌هایی مانند توان موشکی ظرفیت‌های بالایی دارد و اگر این توان در سایر عرصه‌ها نیز به کار گرفته شود، می‌توانیم کشوری پیشرفته باشیم اما لازمه آن، ارتباط با دنیا و حرکت در مسیر توسعه است. امیدوارم در سطح کلان کشور توجه بیشتری به حکمرانی هوشمند فضای مجازی و ممانعت از اعمال محدودیت‌های اینترنتی شود.»

رئیس‌جمهور از روز اول با وعده هایی همچون رفع فیلترینگ و ایجاد اینترنت پایدار، پا به میدان مناظره‌های انتخاباتی گذاشت و به مرم قول داد که به آنها عمل می‌کند. حالا بعد از گذشت دو سال از ریاست جمهوری، می‌بینیم که همچنان بر تحقق وعده های خود بافشاری دارد و حتی در روزهای سخت جنگ و بحران هم می‌خواهد به آنها جامه عمل بپوشاند. این پابندی به وعده ها و اقتدار در تصمیم‌گیری را می‌توان در بازگشایی اینترنت پس از جنگ ۴۰ روزه با وجود مخالفت های بسیار مشاهده کرد. محمود واعظی، وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات دولت یازدهم در گفتگو با «ایران»، نگاهی به تأکید دولت در زمینه بازگشایی اینترنت دارد و می‌گوید: «معتقدم اگر اینترنت در زمان جنگ باز بود و در دسترس مردم قرار داشت، بی‌شک روایت های دقیق و درستی از ایران به گوش جهانیان می‌رسید نه این‌که فضا را بر روی مردم خود که همیشه پای ایران ایستاده اند ببندیم و بعد مجبور شویم بسیاری از اخبار منتشر شده را تکذیب کنیم. در صورت وجود اینترنت پایدار، کاربران خود می‌توانستند بهترین و خالص‌ترین روایت‌سازی را انجام دهند.»

رئیس‌جمهور از اختیارات خود استفاده کرد

وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات دولت یازدهم در ادامه درباره خروجی ستاد ویژه ساماندهی و راهبری فضای مجازی کشور به ریاست معاون اول رئیس‌جمهور که مصوبه ای برای بازگشایی اینترنت بود گفت: دکتر پرتشکیان به عنوان رئیس‌جمهور و رئیس شورای عالی فضای مجازی، از اختیارات خود استفاده کرد و کار این ستاد، محدودیت های اینترنتی جنگ تحمیلی ۴۰ روزه را لغو کرد. در واقع این ستاد با بررسی کارشناسی کلیه ابعاد موضوع جمع بندی نهایی خود را به رئیس‌جمهور اعلام نمودند و در نهایت رئیس‌جمهور از اختیار قانونی خود برای بازگشایی اینترنت استفاده کرد. واعظی یادآور شد: البته ستار هاشمی، وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات دولت چهاردهم، نیز با دولت همراه و همگام است و با توجه به دغدغه‌های که نسبت به رفع فیلترینگ و کاهش محدودیت‌های اینترنتی دارد، مستمراً در این مسیر در کنار رئیس‌جمهور بوده و با ایشان هم‌افزایی دارد. او در ادامه تأکید کرد: بر موضوع بازگشایی اینترنت پس از جنگ تحمیلی ۴۰ روزه، بی‌تردید تخصص و دغدغه‌های دکتر عارف، که پیش‌تر سکانتدار وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات بوده‌اند، و ایضا تحصیلات ایشان در حوزه مرتبط با فناوری، بی‌تردید تأثیرگذار بوده است. ایشان به خوبی بر اهمیت و ضرورت برخورداری جامعه از اینترنتی پایدار و قابل اتکا واقف هستند.

فیلترینگ مشکلی را حل نمی‌کند

از نگاه واعظی، به طور کلی تجربه نشان داده که فیلترینگ و محدودیت های اینترنتی با هر نگاهی که اعمال شود، مشکلی را حل نخواهد کرد. اگر نگرانی داعیه‌داران فیلترینگ، مسائل غیر اخلاقی و مضایق مجرمانه است که مقابله با چنین محتواهایی، راه حل های دیگری جز مسدودسازی شبکه اجتماعی را می‌طلبد.

او در ادامه توضیح داد: به عنوان مثال وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات می‌تواند محتواهای مخالف امنیت یا دارای موارد اخلاقی و... را فیلتر کند درحالی که کل سایت در دسترس کاربران قرار دارد.

به عنوان مثال مادامی که یک سایت کارایی علمی، تجاری، فرهنگی، آموزشی و... دارد، چه اجباری است که کاربران از دسترسی آن محروم بمانند؟ وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات دولت یازدهم با اشاره به این که بحث اینترنت و فضای مجازی، دیگر با داری بودن زندگی مردم گره خورده و در بحث اقتصاد، هنر، تجارت، علم، کشاورزی، صنعت و... کاربران با آن سروکار دارند گفت: هم اکنون عده زیادی از مردم عزیزمان با روش های مختلف، از محل همین فضای مجازی و اینترنت ارتقا می‌کنند، لذا محدودیت های اینترنتی، باعث کاهش ضریب اشتغال و ارتقا آسان می‌گردد.

واعظی تأکید کرد: به هر حال کسانی که به دلایل سیاسی یا اعتقادی مترصد اعمال محدودیت هستند باید بدانند که با این نوع نگاه و اندیشه، چه مشکلاتی برای مردم و جامعه ایجاد می‌شود و مطمئناً این راهکار درست و سازنده نیست. وزیر ارتباطات دولت چهاردهم البته تأکید کرد که گفته‌او به این معنا نیست که با فضای مجازی باز و بدون مدیریت موافق است. او در ادامه توضیح داد: معتقدم که ضروری است تا این فضا و اینترنت بین‌الملل، چارچوبی مشخص داشته باشند. ما نیز موافق و نگرانی فضای مجازی نیستیم، اما مسدودسازی سلسلی با هر ادله‌ای، هیچ‌گاه جواب نداده و نخواهد داد. واعظی در ادامه گفت: واقعیت این است که همواره اقلیتی با صدای بلند وجود داشته‌اند که با هر موضوعی مخالفت می‌کنند. این افراد در دوره فعالیت ما نیز حاضر بودند؛ اما تجربه نشان داده است که هرگاه یک سایت یا شبکه اجتماعی فیلتر شده، کاربران از طریق فیلترشکن با با مراجعه به نمونه‌های مشابه، مسیر

محمود واعظی، وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات دولت یازدهم:

در غیاب اینترنت روایت‌سازی‌های جنگ علیه کشور بود

دسترسی خود را پیدا کرده‌اند. از این رو، فیلترینگ و اعمال محدودیت‌های گسترده، نه‌تنها راهکار مؤثری برای حل مسئله نیست، بلکه عملاً کاربران را به سمت شیوه‌های جایگزین ناامن و غیر رسمی سوق می‌دهد.

وزیر ارتباطات دولت یازدهم البته راهکارهایی هم برای حل این مشکل ارائه داد و گفت: به عنوان راهکار ایجابی، ضروری است تا برای ارتقای آگاهی عمومی و افزایش سواد رسانه‌ای مردم تلاش کنیم. از سوی دیگر، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات می‌تواند با تدوین دستورالعمل کارشناسی، دقیق و روشن، مضایق محتوای نامناسب در وب‌سایت‌ها و بسترهای مختلف را مشخص کند. در این صورت، به‌جای آنکه دسترسی کاربران به یک وب‌سایت یا شبکه اجتماعی به‌طور کامل مسدود شود، به شکل کاملاً هوشمند، صرفاً محتوای غیر اخلاقی و مجرمانه از دسترس خارج خواهد شد و کاربران همچنان می‌توانند از مطالب و خدمات مفید و سازنده آن بستر های ضامن توسعه بهره‌مند شوند.

واعظی تأکید کرد: همه ما در کشور بر این باور و اتفاق نظر داریم که محتوای غیراخلاقی که می‌تواند به فروپاشی خانواده‌ها و رواج ناهنجاری‌های اخلاقی در جامعه منجر شود، همچنین محتواهای تروریستی و مغایر با امنیت ملی و موارد مشابه، نباید در دسترس کاربران قرار گیرد؛ اما مسئله از جایی آغاز می‌شود که در نتیجه اعمال محدودیت‌های کلی، دسترسی یک دانشجو به وب‌سایت با محتوای علمی و تخصصی نیز سلب می‌شود. با شبکه اجتماعی‌ای که می‌تواند با حداقل سرمایه، بستری برای اشتغال و کسب‌وکار مردم و جوانان را فراهم کند، از دسترس آنان خارج می‌شود.

در چنین شرایطی است که شاهدیم حدود ۷۰ درصد جامعه، با وجود همه مشکلات و فشارهای اقتصادی، ناگزیرند برای دور زدن این «تحریم داخلی» هزینه‌های قابل توجهی صرف استفاده از فیلترشکن های ناامن و غیر قانونی کنند.

وی ادامه داد: در چنین وضعیتی، کاربران یک سو با مخاطرات و آسیب‌های امنیت سایبری مواجه می‌شود و از سوی دیگر، ممکن است در معرض محتواهای مجرمانه و «ناقض امنیت ملی» قرار گیرد که در صورت دسترسی آزاد و پایدار به اینترنت، اساساً به سراغ آنها نمی‌رفت.

واعظی افزود: در سال‌های اخیر، مسئله اینترنت دیگر صرفاً در چارچوب دسترسی به شبکه‌های اجتماعی یا امکان استفاده از چند پلتفرم خاص قابل بررسی نیست و به یکی از زیرساخت‌های اصلی زندگی روزمره، اقتصاد و ارتباطات عمومی تبدیل شده است. لذا هرگونه اختلال یا محدودیت گسترده در این حوزه می‌تواند زنجیره‌ای از آثار مستقیم و غیرمستقیم ایجاد کند.

او اختلال در فعالیت کسب‌وکارهای کوچک و مشاغل

تألاین گرفته تا دشوارشدن دسترسی به خدمات آموزشی، علمی، بانکی و ارتباطی.

در چنین شرایطی، کیفیت و پایداری شبکه تنها یک

مطالبه فنی محسوب نمی‌شود، بلکه به بخشی از اعتماد عمومی و تاب‌آوری جامعه در شرایط عادی و بحرانی تبدیل شده است.

وزیر اسبق ارتباطات در پایان تأکید کرد، معتقدم مرکز ملی و شورای عالی فضای مجازی مناسب است به وظایف و مسئولیت‌های تقنینی خود به‌درستی عمل کنند و تصمیم‌گیری درباره مسائل مهم و اثرگذار اینترنت، بر عهده مجلس است. بررسی‌های کارشناسی، واقعیت‌های اجتماعی و مصالح ملی صورت گیرد.

ما شاهد هستیم که در شورای عالی فضای مجازی، شمار اعضای حقیقی افزایش یافته است؛ افرادی که مسئولیت اجرایی مشخصی در دولت ندارند، اما در موضوعاتی مانند بازگشایی اینترنت و در فرآیند رأی‌گیری حضور دارند و به‌راحتی با این تصمیم ملی مخالفت می‌کنند.

به باور من، مسئله فضای مجازی و اینترنت را نمی‌توان صرفاً از منظر سیاسی یا با رویکرد سلبی

و محدودکننده مورد بررسی قرار داد.

امروزه این حوزه با زندگی روزمره مردم، اقتصاد، آموزش، ارتباطات، کسب‌وکارها و حتی نحوه مواجهه جامعه با بحران‌ها گره خورده است و تصمیم‌گیری درباره آن نیازمند شناخت دقیق تحولات فناوری و آثار اجتماعی و اقتصادی آن سیاست‌اتخاذی است. انتظار می‌رود نهادهای متولی، به‌جای آنکه صرفاً بر محدودسازی و کنترل متمرکز شوند، با اتخاذ رویکردی جامع و آینده‌نگر، میان الزامات امنیتی و ضرورت دسترسی پایدار و قابل اتکای مردم به اینترنت و سکوهای فضای مجازی توازن برقرار کنند.

معتقدم اگر

اینترنت در

زمان جنگ

باز بود و در

دسترس مردم

قرار داشت، بی

شک روایت‌های

دقیق و درستی

از ایران به

گوش جهانیان

می‌رسید نه

این که ما فضا

را به روی مردم

خود که همیشه

پای کار هستند

ببندیم و بعد

مجبور شویم

بسیاری از اخبار

منتشر شده را

تکذیب کنیم.

در صورت وجود

اینترنت پایدار،

کاربران خود

می‌توانستند

بهترین

روایت‌سازی‌ها را

انجام دهند